

Universidad Miguel Hernández de Elche
Facultad de Ciencias Sociales y Jurídicas de
Elche

Titulación de Periodismo

Trabajo Fin de Grado

Curso Académico 2017-2018

Representació i tractament de l'esport femení al diari
Superdeporte

Representation and treatment of women's sport in the
newspaper Superdeporte

Alumna: Judith Grau Aragó

Tutora: Mª Isabel González Mesa

ÍNDIX

Resum.....	3
Paraules clau.....	3
Abstract.....	4
Key Words.....	4
1. Introducció.....	5
2. Estat de la qüestió: dona, esport i mitjans de comunicació.....	6
2.1 Pioneres de l'esport femení a Espanya.....	7
2.2 Desigualtat salarial.....	8
2.3 Llicències federatives en auge.....	9
2.4 Real Decret-Llei 5/2015, de 30 d'abril.....	10
2.5 Declaració de Brighton sobre la dona i l'esport.....	11
2.6 Estereotips i sexisme.....	12
3. Objectius.....	13
4. Hipòtesis.....	13
5. Metodologia.....	14
6. Resultats.....	15
6.1 Futbol, l'esport rei.....	15
6.2 Predomini de informació a l'interior.....	18
6.3 Pàgines parelles o imparelles.....	18
6.4 No se les inclou als titulars.....	20
6.5 Recolzaments fotogràfics, la meitat.....	22
6.5.1 Errades fotogràfiques o informatives.....	24
6.6 El breu, protagonista indiscutible.....	26
6.7 Predomini absolut dels mèrits esportius.....	28
6.7.1 Competició, però també imatges estereotipades.....	28
6.8 Llenguatge estereotipat i sexista.....	30
7. Conclusions i recomanacions.....	33
8. Bibliografia.....	36

Resum

En l'actualitat, l'esport és un fenomen social de gran repercussió degut, en bona mesura, a la influència dels mitjans de comunicació. És per això que ha esdevingut un element clau per als diaris de informació general i més concretament per als diaris especialitzats en la informació esportiva que encapçalen el rànquing en nombre de lectors a Espanya.

No obstant això, la premsa esportiva és considerada una de les que presenta més diferències en el tractament per raó de sexe. Aquestes desigualtats existents des de la perspectiva de gènere es veuen reflectides en el nombre d'informacions i pàgines ocupades i pel tractament i representació mediàtica que reben les esportistes front els seus col·legues masculins. Encara ens trobem endinsats en un vocabulari estereotipat, androcèntric i sexista i en unes actituds cap a l'esport femení que no es corresponen amb el nivell assolit per les esportistes. En aquest sentit, segueix sent una tasca pendent la presència i la repercussió de l'esport femení a la premsa esportiva tant a nivell autonòmic com nacional.

Aquest Treball Fi de Grau analitza la representació i el tractament que dona el diari Superdeporte a l'esport femení de la Comunitat Valenciana. L'objectiu és conèixer la quantitat de notícies sobre dones esportistes, equips femenins i de quina manera tracten aquesta informació. D'aquesta manera, la investigació permet comprovar com les desigualtats de gènere estan presents a l'àmbit de la premsa esportiva autonòmica i local. L'estudi s'ha dut a terme mitjançant una anàlisi de contingut durant tres mesos continuats del diari esmentat i els resultats obtinguts, en línies generals, corroboren que aquestes desigualtats de gènere a l'àmbit periodístic estan molt presents.

Paraules clau

Esport femení, desigualtat, sexisme, mitjans de comunicació, Superdeporte

Abstract

Nowadays, sport is a social phenomenon with a great impact due to the influence of the media. For that reason it supposes an important part in the newspapers which offers general information and, more concretely, in the newspapers that focus only on the sport information which are on the top regarding to the number of lectors in Spain.

Nevertheless, in sport news appears most of the differences about the treatment in terms of gender. Inequalities that exist from the perspective of gender are reflected in the difference of information and number of pages that occupy and for the treatment and representation that have the female athletes in comparison with the male athletes. We are still submerged in a stereotyped, andocentric and sexist vocabulary and, also, in certain attitudes towards the female sport far from what it deserves. It is still a pending task the presence and the repercussion of female sport in the sport news in both regional and national level.

For that reason, this Final Degree Project analyze the representation and the treatment of the *Superdeporte* newspaper to the female sport of the Valencian Community. The objective is to know how many news are about female athletes, female teams and in which way that information is treated in that newspaper in particular.

In this way, the information allow us to check that the gender inequalities are also present in the autonomic and local sport news. The study have been carried out through an analysis of the content of the newspaper during three months and the general results bear out that this gender inequalities are very present in the journalist scope.

Key Words

Women's sport, inequality, sexism, media, Superdeporte

1. Introducció

En els darrers anys, l'esport femení ha experimentat un salt qualificatiu fins a cotes d'igualar i/o superar els èxits aconseguits pels esportistes masculins. No obstant això, esta superació de les dones pel que fa a l'esport no es veu reflectida en el tractament que rep per part de la societat ja que segueixen existint clàusules laborals abusives, desigualtats en les ajudes econòmiques i/o el patrocini i també en el salari. Esta desigualtat es veu igualment reflectida als mitjans de comunicació, tant premsa, ràdio com televisió ignoren o infravaloren sistemàticament l'existència de l'esport femení: no informen sobre els seus èxits o ho fan tard i impossibiliten el seguiment de competicions protagonitzades per dones.

La representació de l'esport practicat per dones és, en la majoria dels casos, insuficient en gran part dels mitjans de comunicació. Els resultats del *Proyecto de Monitoreo Global de Medios* (GMMP) mostren que les dones sols acaparen un 24% de les notícies que podem observar als mitjans de comunicació –periòdics, radio o televisió- (GMMP, 2015). Això no obstant, eixes xifres estan en concordança amb les dades aportades per l'estudi de l'Esport Federat de l'any 2017 on es posa de manifest que les dones representen només un 22,3% del total de les llicències federatives front al 77,7% de llicències masculines. No es pot informar sobre el que no hi ha, pareix deduir-se de les dades anteriors, però la infrarepresentació mediàtica de l'esport femení també s'evidencia quan sí que existixen equips femenins o esportistes individuals que només es fan visibles quan aconseguixen pujar a un pòdium o penjar-se medalles.

Gran part dels esportistes masculins són un fenomen de masses, en canvi el femení no rep la repercussió per part dels mitjans de comunicació adequada als èxits aconseguits. El periodisme esportiu en general i els periòdics esportius en particular són un dels productes més consumits, sent el periòdic esportiu Marca el més llegit d'Espanya, amb una mitjana de tirada diària de 173.058 i una mitjana de difusió de 118.623 (OJD, Juliol 2017 - Juliol 2018), seguit per As, Mundo Deportivo, i SuperDeporte, aquest últim amb una mitjana de tirada de 8.207 i una mitjana de difusió de 4.913 (OJD, Juliol 2017 - Juliol 2018).

Els mitjans de comunicació tenen la capacitat –voluntària o involuntària- d'incidir i guiar la opinió pública. És per això que es pot arribar a induir certes pràctiques esportives i fins i tot crear models esportius a seguir com ara Mireia Belmonte, Almudena Cid o Carolina Marín, i això sols s'aconsegueix informant adequadament sobre les competicions on hi participen dones i realçant les seues fites esportives.

La poca rellevància de l'esport femení dins del periodisme no és més que un reflex de la història de la discriminació de gènere. Diversos estudis realitzats han posat de manifest la invisibilitat de la dona en els mitjans així com la influència d'estereotips masculins en els continguts dels mitjans de comunicació (Ofa Bezunartea, M. Mar García, Ana Rodríguez, 2012). Entre d'altres iniciatives per a canviar aquesta realitat, es va aprovar la Llei 3/2007 de Paritat per a corregir certs àmbits en que la bretxa entre sexes és molt elevada. La dada més significativa és que les notícies protagonitzades per dones per dones representen el 28% (GMMP, 2015), el que reafirma que d'existir l'aplicació d'aquesta suposada paritat, no ha arribat ni s'ha reflectit, almenys mediàticament.

Tenint en compte totes aquestes dades bàsiques, la funció de tots els mitjans de comunicació és primordial i indispensable per a la visibilització de l'esport femení. Al llarg d'aquestes pàgines analitzarem el paper que els periòdics espanyols esportius donen a les esportistes a través de l'anàlisi del tractament que fan de les notícies. A continuació es presenten els objectius principals i específics, així com les hipòtesis de partida per a aquest article d'investigació. S'estructura en parts: l'estat de la qüestió, la metodologia emprada, el posterior anàlisi de resultats obtinguts i per últim les conclusions o discussions per comprovar si es compleix dins de l'esport valencià.

2. Estat de la qüestió: dona, esport i mitjans de comunicació

El sociòleg Gutiérrez Pequeño (2002) afirma que l'esport s'ha convertit en una indústria lucrativa en el segle XXI gràcies a la influència dels mitjans de comunicació. Un cas cridaner és que la premsa esportiva a Espanya, on entre els dotze diaris amb major difusió nacional, es troben quatre diaris esportius, un dels quatre, el Marca, ocupa el primer lloc entre els més difosos i llegits (Gutiérrez Pequeño, 2002). Aquest diari, en 1998 ja ocupava el primer lloc com el més difós amb un 12,62% de la quota total del

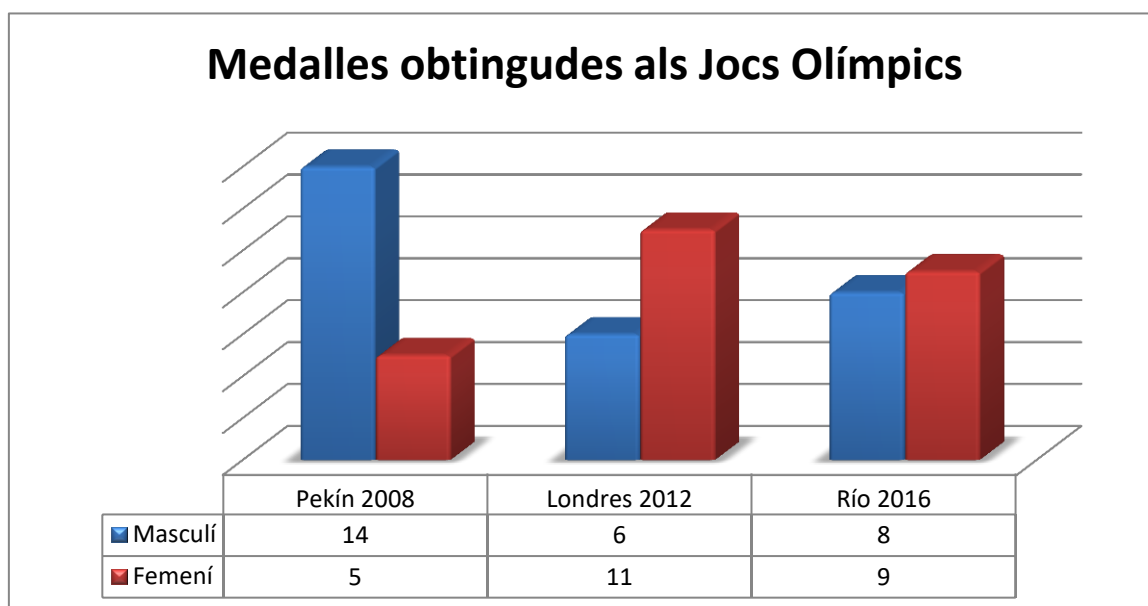
mercat espanyol de premsa diària, segons dades elaborades per la Oficina de Justificació de Difusió (OJD). L'As, Sport i Mundo Deportivo ocupaven els llocs novè, dècim i duodècim, respectivament, amb una quota total que representa un 20%.

2.1 Pioneres de l'esport femení a Espanya

L'absència del paper de la dona en els mitjans de comunicació, i especialment en el món esportiu, ve d'antic. Una de les primeres dones que protagonitzen la informació esportiva al nostre país és Lili Álvarez, l'any 1924, qui va representar Espanya per primera vegada en uns Jocs Olímpics. Jiménez Morales (2015: 36) afirma que “la incorporació de les esportistes espanyoles als Jocs Olímpics s’ha produït molt lentament en els més de cent anys d’història de l’olimpisme modern: l’esport espanyol va tenir una incidència nul·la les primeres cites olímpiques”.

Per parlar de resultats en forma de medalla d’una dona esportivament parlant, ens hem de remuntar als Jocs Olímpics de Barcelona 92, on es va triplicar la participació d’atletes femenines i la judoka Míriam Blasco va ser l’encarregada d’encetar aquest medaller (Fernández Ramos, 2018). Vint anys després, a Londres 2012, l’esport femení va tenir el segon punt d’inflexió arribant fins i tot a resultats mai vistos fins aleshores. Segons l’Informe del Consejo Superior de Deportes (2012) eixe any va haver-hi més participació femenina (43%) i va ser la primera vegada que la delegació femenina aconseguia més medalles (65%) que la masculina. Quatre anys després, es va confirmar que l’esport femení espanyol estava més viu que mai quan, a banda de superar-se la participació dels Jocs Olímpics anteriors, les esportistes aconseguiren 9 medalles front a les 8 obtingudes pels homes (Fernández Ramos, 2018).

Gràfic 1. Medalles d'Espanya als tres últims Jocs Olímpics segons el sexe.

Font: elaboració pròpia.

2.2 La desigualtat salarial

Un estudi sobre gènere i televisió, realitzat pel Consell Audiovisual d'Andalusia (CAA, 2008: 21) destaca que sols el 4,75% de les emissions televisives esportives corresponen a l'esport practicat per dones, front al 90,15% de l'esport masculí, pertanyent la resta, un 5,11%, a l'esport mixt. L'escassa importància que donen els mitjans de comunicació a l'esport femení és una de les causes que fa que s'infravalore el treball realitzat per les atletes. Un fet que incidix directament en la bretxa salarial existent entre homes i dones, que en el mon de l'esport pren una rellevància significativa ja que elles reben una ínfima part per premis i patrocinis del que recapten els esportistes masculins.

El fet de que entre els cent esportistes amb més ingressos mundials sols aparega una dona, la tenista nord-americana Serena Williams (Forbes, 2017) o que el patrocini de l'esport femení supose sols un 0,4% del total (Infobae, 2017), indica que en aquest sector diferenciat per sexes, la bretxa salarial és molt més profunda que en qualsevol altre àmbit de la societat. Un clar exemple és Simona Halep, la tenista que l'any 2017 va acabar sent la primera del rànquing mundial i va acumular en eixe exercici un total de

5,27 milions de dòlars. Per contra, el seu equivalent masculí, Rafael Nadal, va finalitzar el 2017 amb 12,7 milions de dòlars.

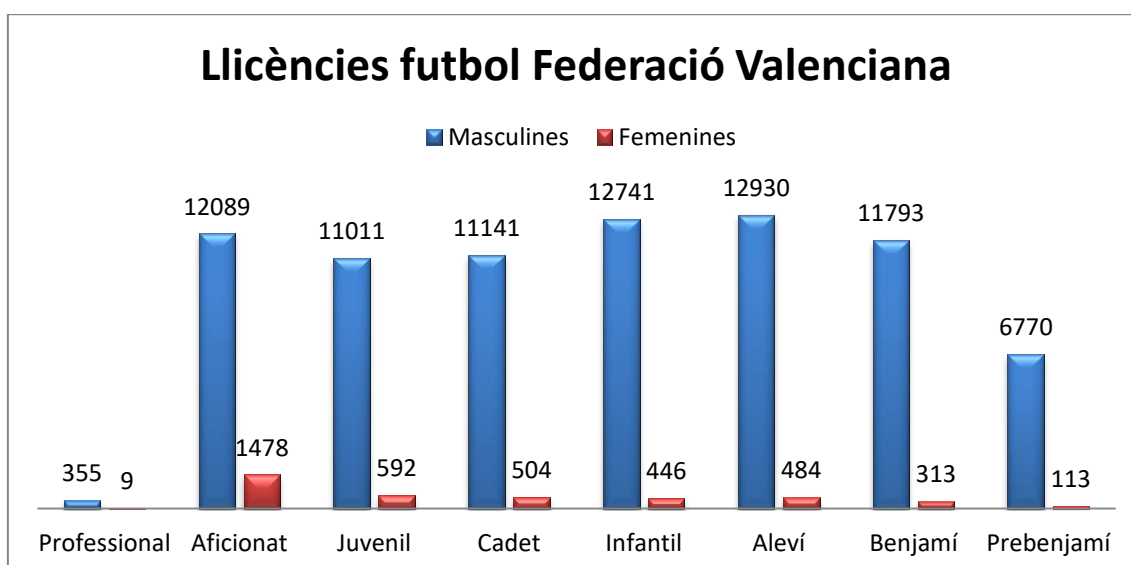
L'esport rei, el futbol, no escapa del tracte discriminatori, encara que els organitzadors facen responsables d'aquestes diferències als patrocinadors i als grups que compren els drets de televisió –els qui s'excusen en les preferències de les audiències- (Infobae, 2017). L'últim mundial femení de futbol, el de Canadà en 2015, va repartir 15 milions de dòlars en premis, una xifra suficientment elevada si no fos per què el Mundial de Rússia d'aquest estiu disposà de 791 milions de dòlars per a repartir igualment en premis. En aquest sentit, la bretxa salarial s'evidencia en que la selecció vencedora en Canadà –la nordamericana– es va endur un total de 2 milions de dòlars mentre que l'equip guanyador que s'alçà amb el trofeu del Mundial de Moscou, França, va rebre 38 milions de dòlars.

2.3 Llicències federatives en auge

Si parlem en termes de llicències esportives, indubtablement la representació femenina encara és molt baixa comparant-la amb la masculina. El bàsquet és l'esport femení amb més llicències, ja que la federació femenina té un 32,37% respecte del total (CSD, 2017), i l'esport rei i millor pagat a nivell nacional, el futbol, sols compta amb 60.329 llicències femenines, un 5,87% respecte al total. A Espanya hi ha 3.761.498 llicències en les diferents modalitats esportives que engloben tant masculines com femenines, d'aquestes un 77,7% són per a homes i tan sols la ínfima part del 22,3% per a dones (CSD, 2016).

Pel que respecta a les llicències de futbol de la Federació Valenciana de l'últim any, les xifres són evidents. A la Comunitat Valenciana hi ha 355 llicències federatives professionals masculines front a només 9 llicències professionals federatives per a dones (RFEF, 2017). Al gràfic es pot observar la gran diferència entre els dos sexes en totes les categories futbolístiques que existeixen actualment a Espanya.

Gràfic 2: Comparativa de llicències federatives de futbol per sexes.

Font: elaboració pròpia

2.4 Real Decret-Llei 5/2015, de 30 d'abril

El Consejo Superior de Deportes, l'any 2015, se'n va adonar de la necessitat de recolzar considerablement l'esport femení. Per això, per a fer costat al futbol femení, es va publicar al BOE el Real Decret-Llei 5/2015, de 30 d'abril, amb mesures urgents en relació amb la comercialització dels drets d'exploració dels continguts de les competicions de futbol professional. Aquesta norma ha suposat un dels majors assoliments per a la defensa dels interessos tant de clubs com de futbolistes i garanteix que el futbol espanyol pot arribar fins a quotes d'exploració, rendibilitat i sostenibilitat mai pensades fins aleshores. Es veu reflectit als següents articles (BOE, 2015) del Real Decret-Llei 5/2015:

- Article 6. Destí dels ingressos
  - b) promoure el desenvolupament i implantació del futbol femení
- Article 12. Subvencions per al futbol femení i aficionat
  1. El Consejo Superior de Deportes destinarà íntegrament aquestes quantitats a finançar, total o parcialment [...] a les entitats esportives que participen en la Primera Divisió de Futbol Femení [...].
  2. Tindran condició de beneficiaris d'aquest programa les següents entitats esportives:

1. Les entitats que participen en la Primera Divisió de Futbol femení quant a quota empresarial i els esportistes i entrenadors, quant a quota de treballador.

L'objectiu de totes aquestes mesures es ajudar als clubs a regularitzar la situació de les jugadores i contribuir a la professionalització de les esportistes, i com a conseqüència una millora de la competició.

2.5 Declaració de Brighton sobre la dona i l'esport

Del 5 al 8 de maig de 1994, a Brighton (Regne Unit) va tenir lloc la primera Conferència Internacional sobre la Dona i l'Esport, que va reunir als responsables de les polítiques i decisions del món esportiu. Va ser organitzada pel Consell Britànic d'Esports amb el recolzament del Comitè Olímpic Internacional. L'objectiu d'aquesta conferència era com accelerar el procés de canvi per a rectificar els desequilibris que enfronten a les dones que participen en l'esport. En aquesta conferència es va aprovar la Declaració de Brighton sobre la Dona i l'Esport, primer document internacional sobre principis per al foment de l'esport femení.

Cada quatre anys es celebra aquest esdeveniment internacional que reuneix a tots els responsables de polítiques de l'esport a nivell mundial. En 2014 es va celebrar a Helsinki la 6ª Conferència Mundial sobre Esport i Dona, que va decidir establir i desenvolupar una estratègia internacional per a l'esport femení en tots els continents. Amb ella pretenien “desenvolupar una cultura esportiva que permeti i valori la plena participació de les dones en tots els aspectes de l'esport” (Conferència Mundial del GTI sobre la Mujer i el Deporte, 2014: 3).

2.6 Estereotips i sexisme

Els estereotips són un “conjunt de creences compartides sobre els atributs personals que posseeixen els membres d'un grup” (Morales i Moya, 1996). En relació amb la presència de la dona en l'esport, es perpetuen judicis i estereotips sexistes que no afavoreixen l'educació i la superació definitiva de condicions de discriminació. En

aquest sentit, encara existeix la identificació de la dona i de l'home en determinades pràctiques esportives. Així, Eukeni Olabarrieta (1993) opina que l'estereotip clar sobre sexe i esport és el que considera que els esports més apropiats per a homes són aquells que exigeixen més agressivitat, competitivitat i contacte físic o xoc i els més idonis per a dones són aquells que desenvolupen destresa, flexibilitat i harmonia.

L'exclusió de les dones de la pràctica esportiva va tenir el seu suport ideològic en tres mites (Eitzen i Sage, 1978):

1. L'activitat esportivo-atlètica masculinitza a les dones —és el més persistent, encara que durant molt de temps les dones que han mostrat una bona condició física se'ls ha considerat "masculines", ja que s'identifica la masculinitat amb "muscularitat" i la feminitat amb delicadesa i fragilitat corporal.
2. La pràctica esportiva és perillosa per a la salut de les dones. Aquest pensament incideix en que el grau d'intensitat de l'activitat física pot tenir efectes negatius en les dones.
3. Les dones no estan interessades en l'esport i quan ho fan no ho executen bé

Metheny (1965) va ser un dels primers en fer visibles els estereotips de gènere a l'esport. D'acord amb ell, els esports acceptables per a dones (gimnàstica, natació, tenis...) emfatitzen les qualitats estètiques i són activitats generalment individuals, en contrast amb aquelles que emfatitzen competició directa i esport en equip. Encara que aquesta anàlisi tingui més de trenta anys, els estereotips no estan desfasats i podria servir com a model actualment (Macías Moreno, 1999)

Aparentment, les actituds i estereotips sobre les dones i l'esport estan canviant. Aquests canvis formen part d'altres canvis i moviments socials més amplis, que tenen a veure amb la incorporació de la dona al treball, els moviments feministes, la independència de la dona, etc. Segons Macías Moreno (1999), encara que hi ha perspectives de canvi, s'ha de tenir en compte que una cosa és el que la gent pensa u opina (actituds) i una altra molt diferent és la pràctica real (conducta). És a dir, hi ha una actitud oberta cap a la pràctica esportiva per les dones però les estadístiques mostren xifres molt baixes sobre la pràctica real (Vázquez, 1992).

3. Objectius

En aquest treball, l'objectiu principal és analitzar el tractament i la presència que se li dóna a l'esport femení i a les dones esportistes al diari esportiu més llegit a la Comunitat Valenciana, el Superdeporte, que compta amb una mitjana de tirada de 8.207 exemplars i una mitjana de difusió de 4.913 (OJD, Juliol 2017 - Juliol 2018).

Per tant, l'objectiu és analitzar la imatge que es transmet de les dones al diari esportiu valencià amb més tirada, així com determinar la quantitat d'informació que es publica sobre l'esport femení.

4. Hipòtesis

A partir dels objectius citats anteriorment, es procedeix al plantejament de diferents hipòtesis que es desenvoluparan al llarg d'aquesta investigació per afirmar o desmentir el plantejat anteriorment:

- H1. Les dones esportistes apareixen infrarepresentades en els diaris esportius valencians
- H2. L'esport femení només apareix als mitjans quan aconsegueix algun èxit
- H3. Els esports femenins en grup estan més representats que els esports femenins individuals
- H4. Es dedica menys pàgines a les dones i se'ls destaca per motius aliens a la competició
- H5. La majoria d'informacions sobre dones es veuen relegades a un gènere periodístic de poca profunditat i menor grau d'anàlisi.
- H6. Les informacions de les esportistes no acostumen a dur cap tipus de material gràfic com ara infografies o fotografies

5. Metodologia

En aquest apartat exposarem quines han sigut les tècniques necessàries i els paràmetres de seguiment per a l'elaboració d'aquesta investigació acadèmica, és a dir, la metodologia emprada. Es realitzarà principalment un estudi quantitatiu de la presència i el tractament de les esportistes al diari valencià Superdeporte i es completarà amb una breu anàlisi qualitatiu sobre el llenguatge i tractament.

Més concretament, l'anàlisi de contingut és la tècnica que permet investigar el contingut de les informacions mitjançant la classificació en categories dels elements presents en una comunicació o missatge (Aigner Miguel, 2007). Per tant, a aquest estudi es busca l'anàlisi del contingut de les informacions publicades al diari esportiu valencià Superdeporte i a través de les freqüències, posar de manifest la disparitat de gènere i destacar diferents vessants.

La mostra a analitzar és el diari esportiu de major tirada a la Comunitat Valenciana: Superdeporte. Per al mostreig, s'ha optat per analitzar-lo durant dies aleatoris però continus durant els mesos de gener, febrer i març de 2018. Així, s'han analitzat cinc exemplars al mes de gener de 2018, setze al mes de febrer i set al mes de març, fent així un total de vint-i-huit diaris estudiats. Per fer l'anàlisi de contingut qualitatiu s'ha treballat amb percentatges, s'han construït uns gràfics amb els resultats amb el programa informàtic Excel. Per a realitzar l'anàlisi s'ha elaborat prèviament una plantilla on es classifiquen totes les informacions aparegudes sobre esport femení i esportistes en el diari abans esmenat. Així hem establert les diferents categories que ens interessa estudiar per traure els resultats perseguits. Són les següents:

- Esport al que fa referència.
- Localització dins del diari (portada, l'interior del diari o a la contraportada)
- Pàgina parella o imparella.
- Apareix o no el nom de l'esportista al titular.
- Recursos gràfics o infogràfics.
- Espai destinat a la notícia (pàgina completa, mitja pàgina, un quart de pàgina o un breu)
- Àmbit esportiu¹ o extraesportiu²
- Notícia sexualitzada o no

---

¹ S'engloben en l'àmbit esportiu aquelles informacions en les quals, almenys una dona forme part de l'àmbit esportiu, independentment de si hi ha més dones que no pertanyen a ell: esportistes, equips, cossos tècnics, àrbitres...

² L'àmbit extraesportiu el conformen la resta de categories que no troben lloc en l'àmbit esportiu

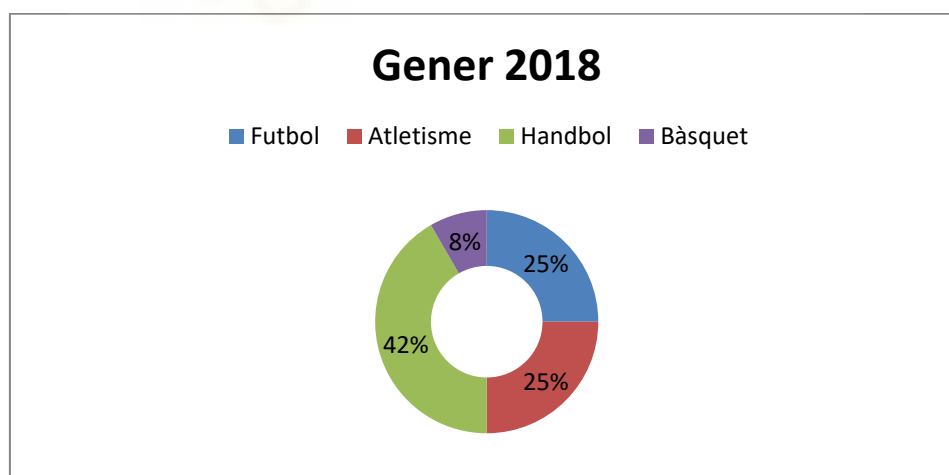
6. Anàlisi de resultats

6.1 Futbol, l'esport rei

Els resultats no deixen lloc a dubtes: si a l'esport masculí el futbol és el líder indiscutible a la premsa, al femení també. La Lliga Iberdrola –actual Primera Divisió del futbol femení espanyol- és ja una competició atractiva per a les esportistes: els equips han realitzat quasi 100 traspassos, dels quals una vintena venen de clubs estrangers. No és casualitat que la millor època del futbol femení espanyol coincidisca amb aquests passos per a la professionalització³.

Al cinc diaris analitzats al mes de gener, l'esport femení predominant va ser l'handbol, amb 5 notícies d'un total de 13 (42% del total) (gràfic 3). En aquest cas, l'esport rei no li fa ombra periodística, ja que el futbol ocupa 3 de les 13 notícies totals, el que significa un 25%. De la mateixa manera, l'atletisme es troba al mateix nivell informatiu que el futbol, amb un 25% sobre el total (3 notícies de 13). El tenis tan sols ocupa un 8% del total, amb una notícia sobre les 13 recopilades al mes de gener.

Gràfic 3. Informació Superdeporte al mes de gener segons tipus d'esport

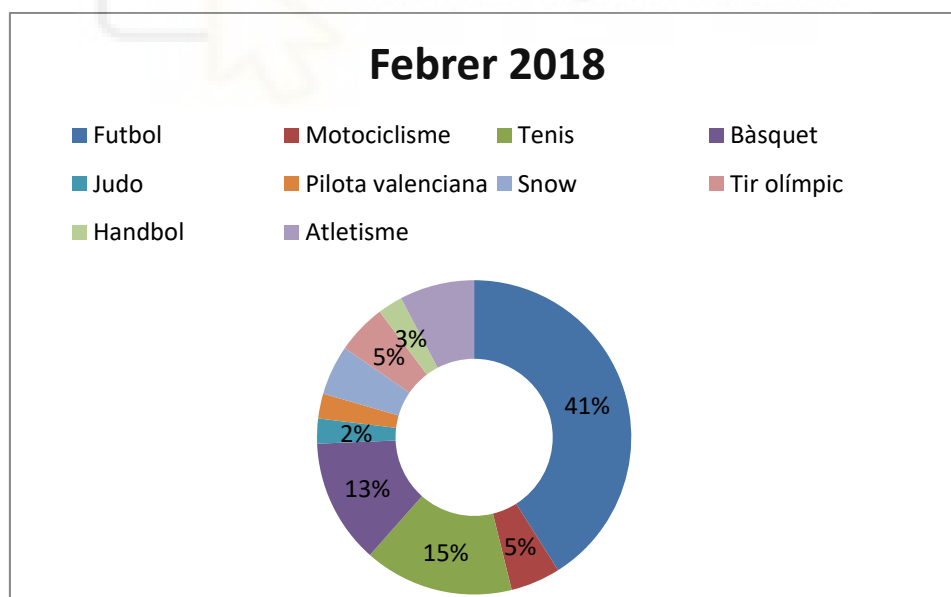
Font: elaboració pròpia

³ El F.C. Barcelona va professionalitzar la seua secció femenina l'any 2015 (Futbol Club Barcelona, www.fcbarcelona.cat, data de consulta: novembre de 2018), sent el primer club en fer-ho. També el canal BeIN Sports i GolTV, s'han fet amb els drets per retransmetre dos partits cada cap de setmana, fent així un total de quatre partits cada jornada, d'un total de vuit.

On sí que es percep la diferència entre el futbol i els altres esports és observant els resultats del mes de febrer, on més temps s'ha analitzat i per tant, on més notícies s'han obtingut. En aquest cas, el futbol ocupa quasi la meitat del total de notícies, amb un 41% (gràfic 4), seguit molt de lluny pel tenis, amb un 15%. El bàsquet femení ocupa un 13%, sent el 80% (4 de les 5) de les notícies sobre la Selecció Femenina de Basquet, qui entre els dies 12, 13 i 14 de febrer va jugar partits decisius de la fase de classificació per al pròxim Europeu de Basquet de 2019.

La resta d'esports junts sumats ocupen un 31% del total (atletisme 8%, motociclisme, snowboard, tir olímpic 5% cadascun, handbol 3%, pilota valenciana 3% i judo 2%). Els Jocs Olímpics d'Hivern, celebrats a Corea del Sur entre els dies 9 i 25 de febrer, van comportar a l'aparició de dos notícies sobre snowboard. És interessant que trobem aquestes dos notícies, ja que el conjunt d'esports anomenats d'hivern (entre els quals es troba el patinatge, l'esquí, el descens en trineu, el snowboard i les motos de neu), tenen en total 1.366 llicències federatives de dones (Estadística de l'Esport Federat, CSD, 2017).

Gràfic 4. Informació Superdeporte al mes de febrer segons tipus d'esport

Font: elaboració pròpia

Tal i com mostren els resultats (gràfic 5), el tenis ha deixat de ser l'esport principal en la categoria femenina pel que fa a cobertura mediàtica (ho era a l'any 2010 en l'estudi de Baranda Andújar, on el tenis ocupava un 29,35% de les informacions d'esport femení).

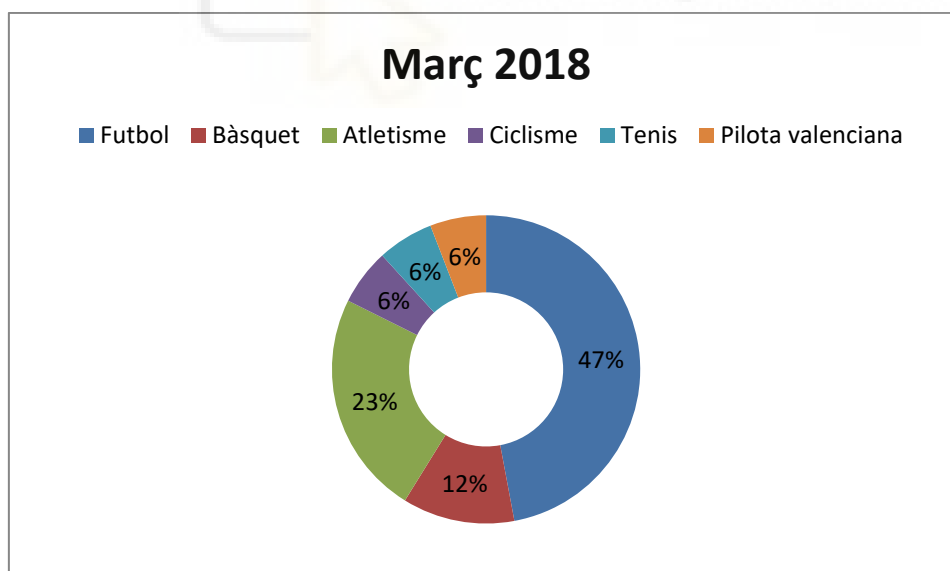

Enrere es trobava el futbol amb un 20,4%, però on abundaven informacions centrades en l'estat del camps als estadis, el material esportiu, etc.

L'apogeu del futbol femení va tenir lloc a l'any 2015⁴, i això es veu reflectit en la presència del mateix a la premsa esportiva. No obstant, la supremacia del futbol femení no es tan absoluta com la del masculí.

Del total de les informacions amb presència de dones, el 47% està dedicat al futbol, seguit per l'atletisme i el bàsquet, amb un 23% i un 12%, respectivament. Aquests estan seguits pel ciclisme, tenis i pilota valenciana, amb un 6% cadascun. Encara que, aparentment l'esport femení tinga més diversitat que en les categories masculines, cal destacar que aquesta diversitat està representada mitjançant peces breus que no permeten l'aprofundiment, així que, encara que inclouen l'esport al diari, la informació resulta poc concisa.

Gràfic 5. Informació Superdeporte al mes de març segons tipus d'esport

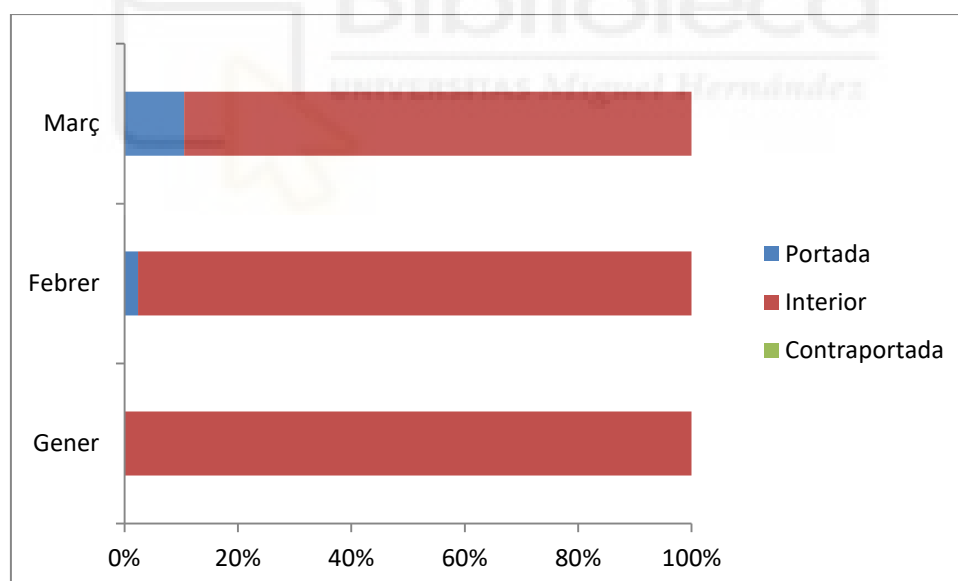
Font: elaboració pròpia

⁴ El conjunt espanyol va aconseguir per primera vegada en la seua història la classificació per al Mundial de Canadà de l'any 2015, on no va poder passar dels octaus de final. El mateix 2015, la Lliga Iberdrola va estar representada per primera vegada a la Champions League Femenina per dos equips: F.C. Barcelona i Atlètic de Madrid (www.rfef.es, data de consulta: novembre de 2018)

6.2 Predomini de informació a l'interior

Respecte de la posició ocupada per totes aquestes informacions, predominen clarament les pàgines interiors. De totes les notícies analitzades al mes de gener, un total de 14, es troben a l'interior del diari, no deixant cap lloc per a la portada o la contraportada. Tenint en compte que els titulars de les notícies més importants se situen a la portada, mentre que la resta es localitzen a les pàgines interiors (López Cubino, López Sobrino, Bernabeu Morón 2012), resulta significatiu que durant el mes de gener no s'haja posat en valor cap notícia d'esport femení a la portada del diari. Pel que fa al mes de febrer, el 98% de les notícies apareixien a l'interior, mentre que tan sols una de les 42 analitzades, que correspon al 2%, es troba a la portada. Al mes de març, dos de les 19 notícies apareixien a la portada. És una dada destacable que, de les 75 notícies analitzades al llarg de 3 mesos, tan sols una aparega a la portada del periòdic i cap a la contraportada.

Gràfic 6. Localització de l'esport femení dins del diari

Font: elaboració pròpia

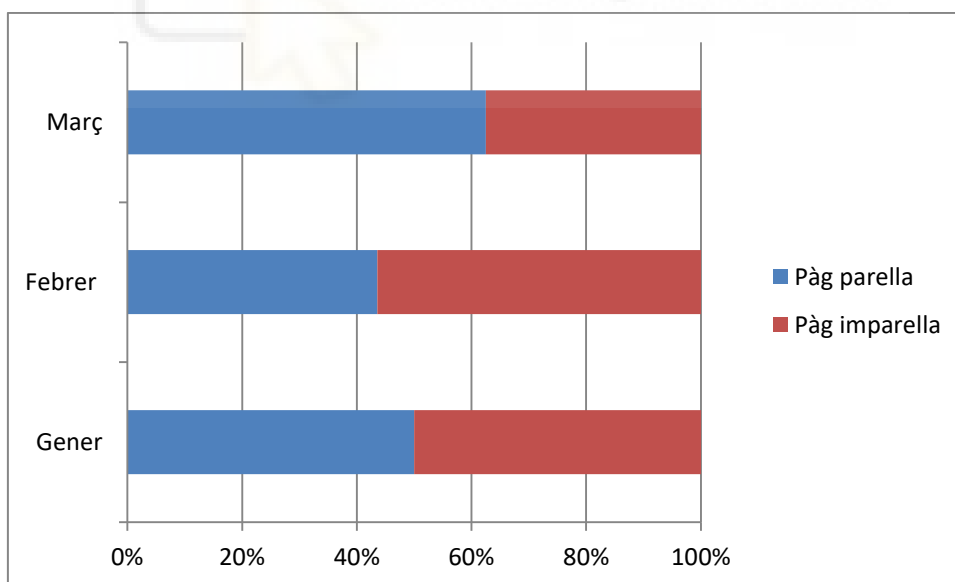
6.3 Pàgines parelles o imparelles

Les pàgines imparelles tenen major importància ja que el recorregut que realitza la vista sempre té tendència al costat dret, pel que les pàgines imparelles, ocupades en la secció dreta del diari, són més atractives i les més fàcils per a llegir. Existeixen unes zones a les

que els lectors dirigeixen preferentment l'atenció. Per a uns, l'ull segueix una línia en forma de Z, per a altres es desplaça seguint el sentit de les agulles del rellotge (López Cubino, López Sobrino, Bernabeu Morón 2012).

Tenint en compte eixa premissa, als diaris analitzats hi ha equitat en aquest sentit (gràfic 5). Al mes de gener, la meitat de les notícies es trobaven a la pàgina parella i l'altra meitat a la imparella (correspon un 50% per a cadascun). Pel que fa al mes de febrer, la posició ocupada per totes les informacions predomina les pàgines imparelles, amb un 56% (22 de les 39 notícies totals del mes de febrer es trobaven a la pàgina imparella), mentre que les pàgines parelles contenien un 44% del total (17 de les 39 totals). Al mes de març, 10 de les 16 notícies analitzades es trobaven a la pàgina parella (el que correspon a un 63%), mentre que el restant 38% es trobaven localitzades a la pàgina imparella (6 de 16). Cal recalcar que quan més destacada és una notícia, més columnes ocupa i que si una notícia es considera més important que altra, el seu titular serà igualment major.

Gràfic 7. Localització de la informació

Font: elaboració pròpia

6.4 No se les inclou als titulars

La majoria dels mitjans de comunicació coincideixen en el tractament desigual d'èxits esportius aconseguits en condicions similars per home i dona, es tracte tant de competicions nacionals o internacionals, perquè el tracte discriminatori que pateix la dona en la condició d'esportista no es para en fronteres.

Tal i com apareix a la imatge 1, conscient o inconscientment, la informació sobre activitats femenines es relega a un segon plànol, incloent tornejos d'ambdues categories (Eugenia Ibáñez, 2015). Malgrat que Garbiñe Muguruza aconsegueix passar a semifinals a la secció femenina⁵ i Roberto Bautista no passa de la primera fase a la masculina⁶, la notícia a mitja pàgina amb fotografia a dos columnes és per a l'esportista masculí, mentre que per a Muguruza tan sols hi ha un breu amb una fotografia menuda. No serveix de res que determinades competicions siguin mixtes, perquè la informació femenina sempre apareixerà en les últimes línies, sempre es titularà amb l'esportista home (com en aquest cas) i es relegarà a la dona al últims paràgrafs o breus insignificants comparant la magnitud de la notícia.

Imatge 1. Muguruza passa a semifinals i tan sols reb un espai breu

34 SD Viernes, 23 de febrero de 2018 [Polideportivo]

Bautista sufre un nuevo revés en Marsella

Cae ante Benneteau y sigue sin ganar desde el título de Auckland

EL PARTIDO DE ATP	
PRIMERA RONDA DE MARSELLA	
Julien Benneteau FRANCIA	7 7
Roberto Bautista ESPAÑA	6 6

Tenis

VALENCIA | J. VALERO Y EP

El año no pudo empezar mejor para Roberto Bautista con el título que logró en Auckland en una final en la que derrotó a Juan Martín del Potro el 13 de enero. Pero desde entonces, el de Benlloch no ha logrado mantener ese nivel de juego hasta el punto de que no ha ganado ningún partido desde entonces.

Cayó a las primeras de cambio en el Abierto de Australia ante Fernando Verdasco. Perdió después su partido de individual de la Copa Davis ante Gran Bretaña en un duelo en el que se midió al joven Cameron Norrie. X' ayer mismo, el castellanense volvió a perder en primera ronda ante el francés Julien Benneteau en su estreno en el torneo de Marsella, donde participó con una invitación de la organización.

La derrota, además, es de las que duelen por la forma en la que se produjo, ya que cedió los dos sets en la muerte súbita del tie-break y dejó también el torneo sin representación española. El número 22 de la ATP frontó un exigente debut en suelo galo ante un tenista local

RIO DE JANEIRO
Derrota de Albert Ramos
Albert Ramos se vio sorprendido por el chileno Nicolás Jarry al caer 7-5 y 6-3 en segunda ronda del torneo de Río de Janeiro (Brasil), de categoría ATP 500 y que se disputa sobre tierra.

DUBAI
Muguruza pasa a semifinales
La tenista hispano-venezolana Garbiñe Muguruza demostró que sigue en buen estado de forma y consecutivas tras batir ayer a Caroline García en Dubai.

El de Benlloch suma su tercera derrota seguida tras Australia y la Davis

motivado en segunda ronda. Ante Benneteau topó con un hueso duro en algo más de dos horas. Dos partidos muy igualados que se decidieron ambos en la muerte súbita. En el primero, ambos se intercambiaron el break de inicio, en el primer y cuarto juego.

En una muerte súbita más apretada en la segunda manga, el francés cerró su triunfo ante el quinto cabeza de serie, un Roberto Bautista que no pudo aprovechar su invitación en Marsella.

⁵ Cal destacar que Garbiñe en el moment del torneig es trobava a la 3ª posició del rànking mundial WTA (www.wtatennis.com, data de consulta: 27 de novembre)

⁶ El tenista castellanenc no ha aconseguit ascendir de la posició 28 del rànking mundial ATP (www.atpworldtour.com, data de consulta: 27 de novembre)

Font: Superdeporte, divendres 23 de febrer

Els estils verbals sexistes tenen diversos mecanismes que han tingut com a conseqüència restar importància conceptual a l'esport femení i, simultàniament, adscriure l'esport al món masculí (Alfaro Gandarillas, Bengoechea Bartolomé i Vázquez Gómez, 2011). Hi ha diversos mecanismes entre els estils verbals sexistes, i l'ordre d'aparició que prioritza als homes n'és un d'ells (Gallego, 2002). Ens trobem al mateix cas a la imatge 2, on a un torneig on participen categoria masculina i també femenina, destaquen al titular que Rafa Nadal avança al torneig, amb la seua fotografia corresponent a tres columnes i un destacat. Sols deixen tres paraules del subtítular per a la tenista Carla Suárez⁷ i les últimes línies de la notícia per destacar el seu paper a l'Open d'Australia, torneig al que participaven ambdues esportistes.

Imatge 2. Carla Suárez guanya però apareix a l'acabament del subtítular

36 SD Lunes, 22 de enero de 2018 [Polideportivo]

Rafa Nadal avanza firme en Australia

Vence a Schwartzman y ya está en cuartos; Carreño cae ante Cilic y Carla Suárez gana

RESULTADOS	SETUAVAN FINAL
Rafa Nadal	6, 0, 6, 6
Diego Schwartzman	3, 7, 3, 3
Pablo Carreño	7, 3, 6, 6
Marin Cilic	6, 6, 7, 7
Anett Kontaveit	6, 4, 0
Carla Suárez	4, 6, 8

Torneo
OPEN DE AUSTRALIA

VALÈNCIA (P. TABARÓN)
■ Rafa Nadal avanza con paso firme hacia una nueva final de Grand Slam en el Open de Australia. El tenista balear superó al argentino Diego Schwartzman en octavos de final y se citará en cuartos con el croata Marin Cilic, vendigo ayer del otro español que quedaba en el cuadro masculino, Pablo Carreño. En chicas, Carla Suárez logró una gran remontada ante Anett Kontaveit y también se metió en cuartos, quedando como la única superviviente española después de la temprana eliminación de Caroline Hedqvist en segunda ronda.

Nadal cedió el primer set de todo el torneo y reconoció tras el partido que fue difícil, pero que le servirá para lo que está por venir. El choque fue un verdadero intercambio de golpes entre el español y el argentino que pusieron en muchas dificultades a su adversario con un gran nivel de tenis. Los tres primeros sets fueron muy igualados.

En cuanto a Pablo Carreño, disputó un partido tremendamente igualado ante Marin Cilic, en el cual tres de los cuatro sets se decidieron

jugar la Copa Davis y el capitán Sergi Bruguera ya lo sabe. He tenido que dejar de jugar en Abu Dhabi y en Brisbane y no puedo hacer cambios drásticos de superficie», reconoció Nadal. La baja del número uno español se une a la de la otra número uno, Carlos Muguruza, que no estará una semana más tarde en el debut de Anabel Medina como capitana del equipo de Copa Federación frente a Italia.

en el tie-break! En la primera muerte súbita el español salió victorioso, pero no en las dos siguientes, que terminaron por darle la victoria al jugador croata, que ahora se medirá a Nadal en cuartos.

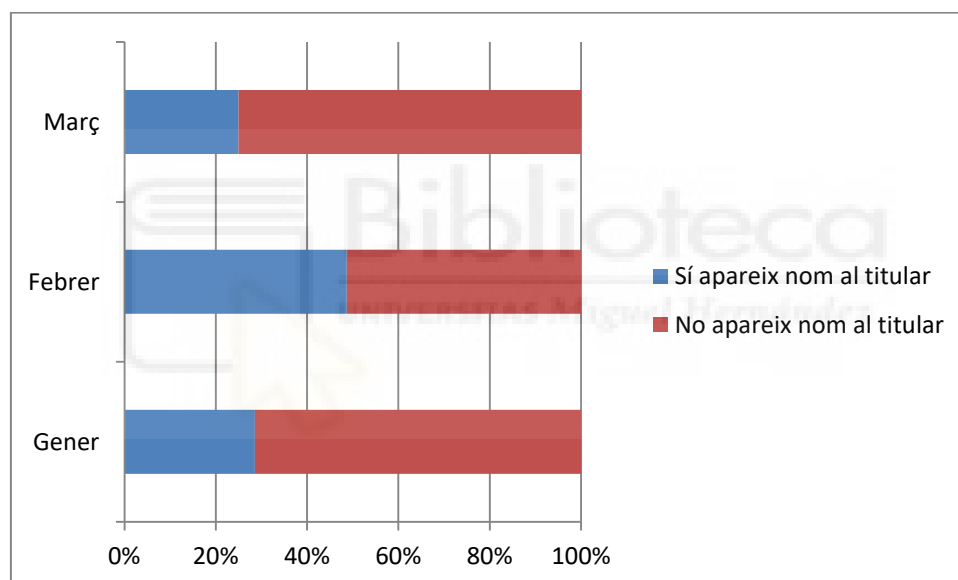
Carla Suárez, por su parte, vio como la estonia Anett Kontaveit se adjudicaba la primera manga, pero no se rindió. Venció en la segunda, aunque de nuevo su rival tomó gran ventaja en el set decisivo, llegando a tener dos oportunidades al servicio para cerrar el partido. Aún así, la española no se dio por vencida, remontó hasta igualar a cinco juegos y terminó mirando por completo la moral de su contrincante, que terminó cediendo pocos juegos después. Al final, 8-6 en la tercera manga y Carla Suárez que ya está en cuartos de final.

Font: Superdeporte, dilluns 22 de gener

⁷ Tant la tenista espanyola Carla Suárez com Rafa Nadal van caure als quarts de final de l'Open Australia –torneig que es tracta a la notícia–.

La estructura externa de la noticia ve definida pel titular i el cos. El titular serveix per a centrar l'atenció i satisfer la curiositat del lector, que pot conèixer l'essencial de l'esdeveniment sense necessitat de llegir la resta de la informació (López Cubino, López Sobrino, Bernabeu Morón, 2012). La mitjana d'aparicions del nom de l'esportista al titular de la notícia durant els tres mesos analitzat és d'un 34,3% (gràfic 6) -25% al mes de gener, 49% al mes de febrer i 29% al mes de març-. En moltes ocasions el titular és la única informació que es llegeix o es recorda de la notícia (una xifra destacada és que el 60% dels lectors sols es fixa en el titular)⁸, i que els percentatges siguen de menys de la meitat sols incideix en la escassa informació i per tant repercussió de les esportistes en la categoria femenina.

Gràfic 8. Aparició del nom de l'esportista al titular

Font: elaboració pròpia

6.5 Recolzaments fotogràfics, la meitat

Les fotografies o infografies són el principal recolzament en un mitjà de comunicació. La fotografia no és complement de res: en sí és notícia, és informació. Una informació absolutament necessària perquè [...] conta allò al que no poden arribar les paraules escrites (Miguel Berrocal, 2007)⁹.

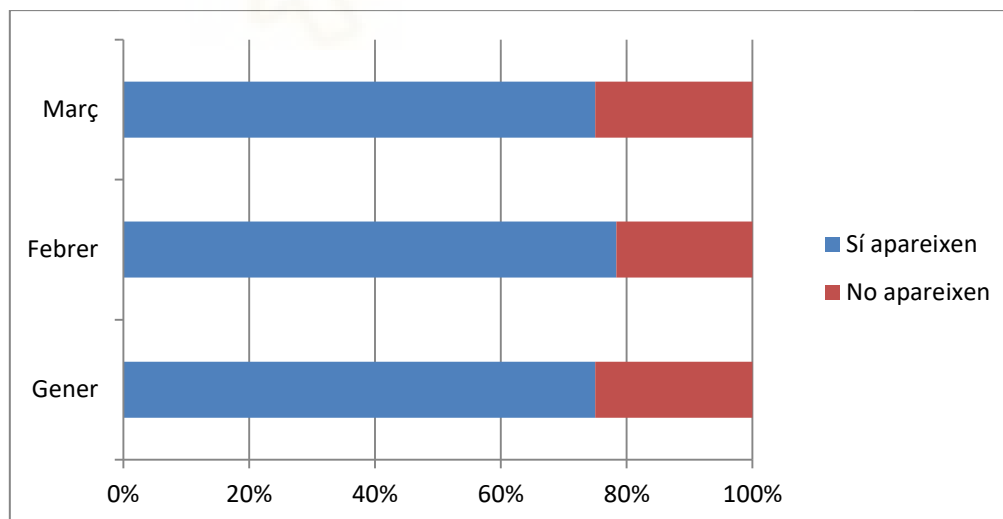
⁸ Dada extreta de "La noticia y el reportaje", Proyecto Mediascopio Prensa, realitzat pel Ministeri d'Educació i el CIDE (Centro de Investigación y documentación educativa).

⁹ Aquestes paraules les va pronunciar el fotògraf i Premi Mingote de Fotografia Miguel Berrocal, a les X Jornades de Fotoperiodisme, edició i disseny en premsa de la Universitat CEU San Pablo.

Els resultats obtinguts en la investigació mostren la imatge d'una dona protagonista i esportista dins de la premsa esportiva. Encara que la dona ha de compartir protagonisme amb els seus col·legues masculins, al mes de gener, de les 14 notícies sobre una dona esportista, a 9 d'elles apareixia fotografia de la protagonista en sí (el que correspon al 64%) (gràfic 7). Les restants 3 notícies (un 21% del total) no hi portaven cap fotografia. Al mes de febrer, s'han localitzat un total de 29 notícies amb fotografies en les que apareix la protagonista (74%) (gràfic 7), mentre a les restants 8 del total, eren notícies breus o sense cap recolzament fotogràfic o infogràfic. Cal ressenyar que la presència o absència de il·lustracions, així com el seu tamany, permeten destacar algunes notícies sobre altres (López Cubino, López Sobrino, Bernabeu Morón, 2012) que ací no s'hi estan destacant, ja que sí que hi apareixen fotografies però el tamany és insignificant.

A l'últim mes analitzat, el de març, és on la mitja de aparició de fotografies d'esport femení és més elevada: el 75% de les notícies n'hi porten (12 de les 16 notícies), mentre al 25% restant no hi apareix cap (4 de les 16). La informació situada dins d'un requadre de fons o una infografia té major repercussió visual dins de la pàgina que la resta d'informacions i a l'anàlisi destaca la nul·litat de infografies i/o requadres.

Gràfic 9. Aparició de fotografies

Font: elaboració pròpia

6.5.1 Errades fotogràfiques o informatives

A la notícia (imatge 3) apareix la jugadora del València C.F., Maria Pilar Vilas, acompanyada de la jugadora del Llevant U.D. Maitane López¹⁰ al derbi valencià de futbol femení. Al peu de foto es pot observar com confonen a Maitane amb Tiane, qui era la portera del conjunt blanquinegre.

El dia 2 de gener de 2018, Superdeporte va dedicar una columna sencera amb 5 breus, destacant diferents futbolistes espanyoles: tant de la Lliga Iberdrola com altres que juguen a lligues estrangeres. Però van cometre una errada: destacaven Lieke Martens (imatge 4), holandesa i actual jugadora del F.C. Barcelona, però la de la fotografia no era ella, si no Bárbara Latorre, una companya de Martens al vestuari blaugrana.

Imatge 3. Errada al subtítular

Font: Superdeporte, dimarts 2 de gener

Imatge 4. Errada al titular

Font: Superdeporte, dimarts 2 de gener

¹⁰ El derbi entre el València C.F. i el Llevant U.D. l'any 2017 va reunir a 17.000 persones a Mestalla. El rècord espanyol es troba a San Mamés, amb 36.000 aficionats a les grades l'any 2002. El segueix un derbi madrileny, al Metropolitano, amb 22.000 espectadors.

Afegim a açò l'errada de que el titular no es corresponga amb la fotografia de la notícia (imatge 5): tres jugadores del València C.F. convocades amb la Selecció Espanyola Absoluta, però a la fotografia de la convocatòria sols apareixen dos d'elles. El titular constitueix una frase breu, clara i concisa, que recull la síntesi o l'essència del contingut de la informació així que, abans de titular, ens hauríem d'assabentar i d'assegurar que el que estem titulant és cert, ja que si al titular apareix "tres valencianistes" i a la fotografia de la convocatòria sols trobem dos de les futbolistes, alguna cosa estem fent malament.

Imatge 5. Desconcordància informació-fotografia

Font: Superdeporte, dimecres 21 de febrer

Per altra banda, la selecció femenina d'handbol va tenir tres cares noves (imatge 6) a la convocatòria, però al diari Superdeporte decidiren que la fotografia que corresponia era la de l'entrenador, i no la de qualsevol de les tres jugadores.

Imatge 6. Fotografia aliena a la notícia

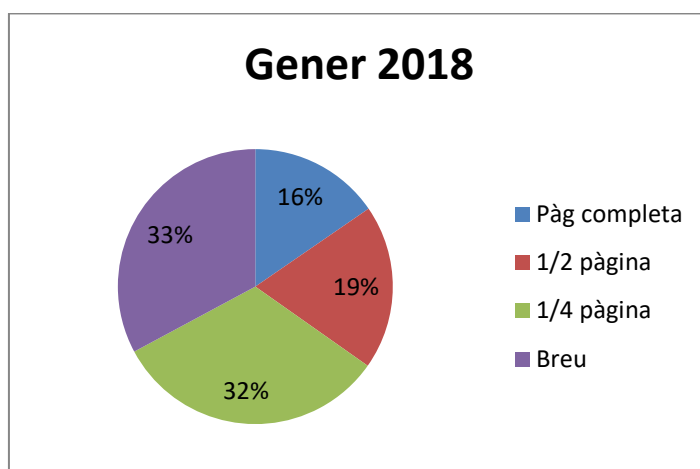
Font: Superdeporte, dimecres 7 de març

6.6 El breu, protagonista indiscutible

L'esport femení té com a major representant el breu periodístic, un gènere concís que ha de donar la màxima informació en el menor espai possible. Es limita a una explicació menuda que respon a qüestions bàsiques com el què i el quan.

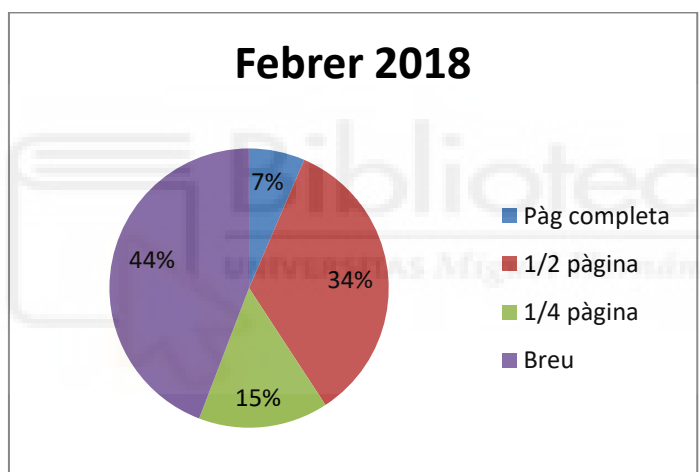
Podem observar que al mes de gener (gràfic 10), els breus ocupen un 33% del total, seguit molt prop del quart de pàgina (32%). El 19% del total era per a la mitja pàgina i, un 16% per a la pàgina sencera. Cal remarcar que, al mes de gener hi havia un total de 103 pàgines completes i tan sols dos pàgines (aquest 16%) era per a l'esport femení. Al mes de febrer (gràfic 11), quasi la meitat del total (44%) ho ocupa el breu periodístic mentre que la suma dels demés ascendeix al 56% (7% pàgina completa, 15% un quart de pàgina i 34% mitja pàgina). El breu periodístic predomina com a gènere principal, encara que el mes de març (gràfic 12) és el més heterogeni i equitatiu: el breu ocupa un 12% (sols trobem 2 breus d'esport femení d'un total de 121), el 25% correspon a la mitja pàgina (2 de 58 mitges pàgines totals), el 29% per a la pàgina completa (4 pàgines completes per a un total de 102) i el 34% per a la mitja pàgina (2 mitges pàgines de 44).

Gràfic 10: Espai destinat a la notícia al gener

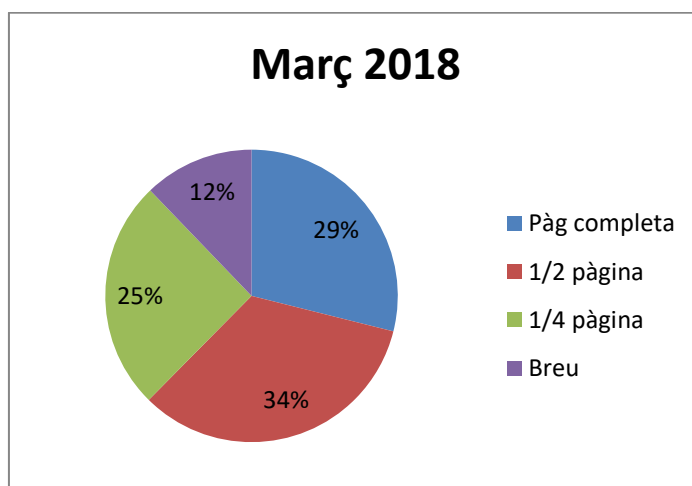
Font: elaboració pròpia

Gràfic 11: Espai destinat a la notícia al febrer

Font: elaboració pròpia

Gràfic 12: Espai destinat a la notícia al març

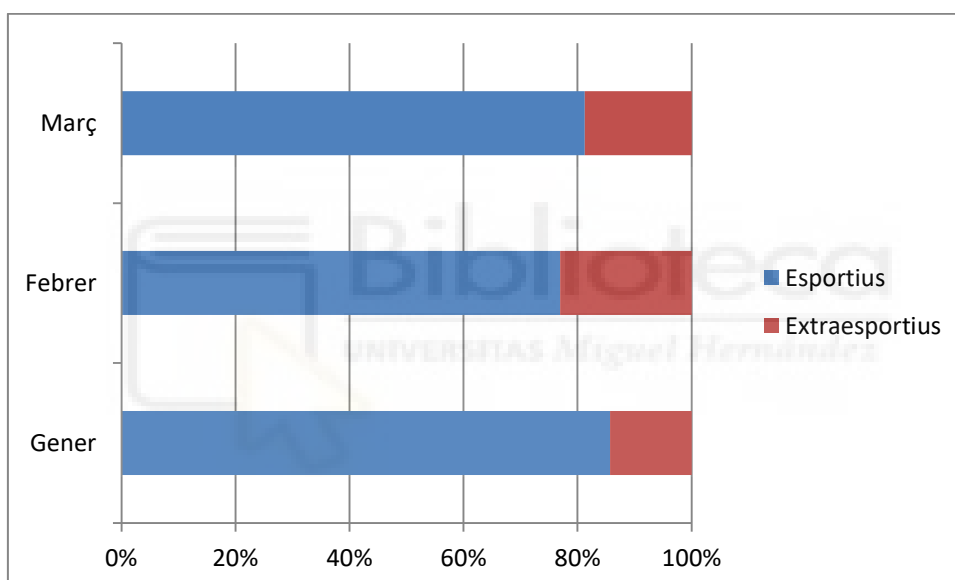

Font: elaboració pròpia

6.7 Predomini absolut dels mèrits esportius

Al Superdeporte, en ser un diari dedicat exclusivament al tema esportiu, predominen clarament els temes esportius (gràfic 13), un 86%, 77% i 81%, respectivament a gener, febrer i març, és dedicat per al tema íntegrament esportiu. Les informacions fora de les esportives, són mínimes, però segueixen existint els temes extraesportius, un 14%, 23% i 19% respectivament per als tres mesos analitzats (xifra encara molt elevada).

Gràfic 13. Distinció entre informacions esportives i extraesportives

Font: elaboració pròpia

6.7.1 Competició, però també imatges estereotipades

La presència de la dona en la premsa esportiva obeeix amb molta freqüència a motius molt diversos, no necessàriament relacionats amb la pràctica esportiva. Poden ser motius estètics i curiositats diverses, atorgant a la dona el paper de diversió o descans del lector en múltiples etapes (Gallego, 2002). Totes les institucions han de sensibilitzar

els mitjans de comunicació en la promoció d'imatges no estereotipades de la dona i de l'home i crear un entorn propici per a això¹¹.

Per aquest motiu, Superdeporte va publicar el 6 de febrer (imatge 7) que la Formula 1 canviava les famoses hostesses per xiquets a les carreres ja que, aquestes “estan clarament en desacord amb les normes socials actuals”. Així doncs, el president de la Federació Internacional d'Automobilisme (FIA) sols aplaudeix aquesta decisió per a motivar als joves que comencen al món del motor per estar amb els seus ídols, i no per deixar a banda la sexualització de la dona.

L'eliminació de les *grid girls* (xiques de la parrilla), segueix l'exemple d'altres esports com el ciclisme¹² i aquest debat va agitar també el món del motociclisme (imatge 8), on les anomenades *paddock girls* seguiran presents, en contra de les propostes que demanaven que deixaren de formar part d'aquests grans premis.

Imatge 7. Grid girls o hostesses

Font: Superdeporte, dimarts 6 de febrer

¹¹ Aquest fragment està extret del Llibre d'estil per al bon ús de la imatge de la dona en els mitjans de comunicació, realitzat per la Generalitat Valenciana, per aconseguir, entre altres, la igualtat entre els sexes a tots els nivells

¹² A principis del 2018, el Tour Down Under (Australia) va ser la primera carrera que va eliminar les famoses hostesses, seguit per La Volta a Catalunya

Imatge 8. Paddock girls

Font: Superdeporte, dijous 8 de febrer

6.8 Llenguatge estereotipat i sexista

La denominació usada per a referir-se a les dones també és destacable. Quan es distingeix entre “esport” i “esport femení”, s’està aplicant una òptica androcèntrica¹³ que pren per norma l’esport practicat pels homes i subordina el practicat per les dones, al considerar-lo una excepció a la norma, alguna cosa que mereix un capítol a banda (Alfaro Gandarillas, Bengoechea Bartolomé i Vázquez Gómez, 2011).

Els estils verbals sexistes tenen alguns mecanismes entre els quals destaca la denominació de les dones pel seu nom de pila a edats a les que els homes ja se’ls reconeix pel cognom. Per a Juana Gallego (2002), els mitjans de comunicació acostumen a nombrar a les esportistes pel seu nom, mentre que als esportistes masculins, pel cognom (imatge 9).

Imatge 9. Elles, pel seu nom de pila

¹³ L’androcentrisme es refereix a la perspectiva masculina com a l’única possible o la més important. És una percepció esbiaixada de la realitat ja que sols té en compte les experiències dels homes invisibilitzant a les dones: en llenguatge oral: “el futbol és cosa d’homes”.

Font: Superdeporte, dimecres 28 de febrer

Un dels altres mecanismes d'estil verbal sexista és la designació de les dones per “les xiques de”, siga l'esport que siga, la seua edat i la seua categoria. Tal i com mostrem a les imatges 10, 11, 12 i 13, se les anomena “les xiques de...”, “l'equip de (fent referència a l'entrenador) o “les de...”, moltes vegades sense fer cap referència al nom del club (imatge 11) (imatge 12). Aquesta acció minoritza a les dones mitjançant el paternalisme i la condescendència, infravalora i anul·la les individualitats i les seues accions (Alfaro Gandarillas, Bengoechea Bartolomé i Vázquez Gómez, 2011)

Imatge 10

Font: Superdeporte, diumenge 21 de gener

Imatge 11

Font: Superdeporte, dilluns 22 de gener

Imatge 12

Font: Superdeporte, dilluns 5 de març

Imatge 13

Font: Superdeporte, divendres 9 de març

El diccionari RAE no recull tots els termes relacionats amb l'esport del ric llenguatge que posseïm o que la nostra comunitat utilitza en la comunicació diària. Podem trobar excel·lents tractats del llenguatge esportiu, glossaris i diccionaris que contenen termes utilitzats en esports individuals¹⁴, però tots ells –sense excepció– han oblidat incloure les denominacions de les dones l'activitat de les quals gira al voltant de l'esport.

El diari Superdeporte no empra termes designats per a les dones que actualment es recullen a la RAE. El terme "l'àrbitra" està acceptat però encara es segueix usant "l'àrbitre" per a designar la persona que en les competicions esportives s'encarrega d'interpretar i de fer complir el reglament¹⁵. La situació és similar quan es tracta de posicions de jugadores: empen termes com "l'extrem dret" en lloc de "l'extrem dreta". Per suplir aquesta carència de terminologia per referir-se a les dones esportistes, Elida Alfaro Gandarillas, Mercedes Bengoechea Bartolomé i Benilde Vázquez Gómez (2011),

¹⁴ Alguns són: Jesus Castañón Rodríguez, Diccionario Terminológico del deporte (Gijón: Trea, 2004); TERMCAT, Centre de terminologia catalana. Terminologia dels esports. www.termat.cat.

¹⁵ Definició d'àrbitre-a del Diccionari Normatiu del Valencià (DNV). Data de consulta: 3 de desembre

amb l'Institut de la Dona, van crear un glossari de termes relacionats amb l'esport per ser emprats tant per a dones com per a homes¹⁶.

Lluny d'obrir camps de la realitat per a dones i homes, els usos sexistes restringeixen i limiten a uns i a altres. Quan els titulars de premsa incideixen en la bellesa o l'atractiu sexual, tendirem a considerar-la com un objecte a mirar en lloc de com a una activa esportista (Alfaro Gandarillas, Bengoechea Bartolomé i Vázquez Gómez, 2011).

7. Conclusions i recomanacions

Després d'analitzar la presència i el tractament de l'esport femení al diari Superdeporte, s'han arribat a diverses conclusions i afegirem algunes recomanacions.

1. L'esport femení passa desapercbut

Les dones no aconsegueixen visibilitat a la premsa esportiva. En cap dels 28 diaris analitzats les dones esportistes arriben al 10% de les informacions protagonitzades i quan apareixen, han de compartir protagonisme amb un esportista masculí.

Les vegades en que l'esport femení aconsegueix un lloc a la premsa, ho fa de manera puntual. Al llarg dels diaris analitzats durant els tres mesos és quasi impossible fer el seguiment d'una competició femenina concreta, ja que encara que sí que apareixen notícies sobre esportistes, no ho fan amb la regularitat de poder seguir un esdeveniment esportiu. Mentre que del futbol masculí es fa un seguiment diari i es dediquen més de 10 pàgines a cada exemplar i es poden conèixer tots i cadascun dels detalls o canvis que succeeixen, sobre futbol femení apareix una notícia el cap de setmana, cosa que impossibilita o dificulta, per exemple, el seguiment de la lliga femenina.

L'any 2018 ha sigut l'any de l'esport femení: de l'hoquei al bàsquet, passant pels èxits individuals de Carolina Marín, Lydia Valentín o les recents campiones mundials de futbol femení sub-17. Així i tot, no s'aconsegueix una major visibilitat de l'esport femení als mitjans de comunicació i, conseqüentment, no deixa de passar desapercbut.

---

¹⁶ La llista inclou –també– alguns termes col·loquials (el/la pichichi) que s'han recollit per formar part ja del patrimoni parlat i escrit de la societat.

1. Exclusivitat per al futbol en l'esport

El futbol és l'esport més popular al nostre país segons l'informe d'Estadística de l'Esport Federat del Consejo de Deportes de l'any 2017. El futbol acapara el 27.3% del total d'esports federats a Espanya, una xifra destacada si la comparem amb el segon esport amb més fitxes federades, el bàsquet, amb un 9,4%. També és important destacar que la distinció entre futbol masculí i futbol femení és més clara: el 94,1% d'aquestes fitxes son per al futbol masculí mentre que tan sols un 5,9% és per al femení. No és d'estranyar que, en aquest sentit, el futbol també monopolitze la premsa esportiva.

A estudis anteriors ja mencionats (Baranda Andújar, 2013), el tenis conformava un 29,35% del total de les informacions sobre l'esport femení, però aquest paradigma ha canviat i, si l'esport rei és el futbol, l'esport reina també ho és. Els resultats d'aquest estudi ho plasmen, ja que, una mitjana del 37,6% dels tres mesos analitzats és dedicat al futbol femení. L'exclusivitat del futbol és, per tant, total, sense distinció de gèneres.

El futbol és l'únic que permet el seguiment constant ja que, al ocupar quasi la meitat de les informacions del diari, la resta d'esports es veuen minoritzats i no reben l'atenció necessària, cosa que impedeix el seu seguiment. Així doncs, sols es limita a informar els resultats rellevants per categoria de l'esdeveniment (torneig, semifinal, final), sense permetre la continuïtat dels mencionats esdeveniments.

2. Domini de la informació esportiva

Contràriament al que es plantejava i pensava a l'inici, l'aspecte positiu recau en que les dones esportistes apareixen al diari per mèrits purament esportius i no per informacions extraesportives. Aquestes informacions extraesportives sols son 2 de cada 10, i açò vol dir un major interès per l'esport femení que per aspectes purament extraesportius.

3. Predomini de les informacions breus

Al baixos percentatges dedicats a l'esport femení es suma que, a més de de dedicar aquestes baixes freqüències informatives, quan sí es fa, les informacions es veuen relegades a ocupar un quart de pàgina i en la seua majoria al breu periodístic, el gènere

amb menor profunditat i anàlisi. Que el breu siga el principal representant de l'esport femení comporta que no es puga aprofundir ni conèixer detalls i per tant, les informacions arriben de manera superficials i no passem del què i del quan.

Si les informacions estigueren completes i amb major profunditat, el lector es sentiria més interessat per aquesta informació i possiblement així l'esport femení aconseguiria generar interès més enllà d'oferir breus de cinc o sis línies.

4. Recolzament fotogràfic important

Lluny de les previsions inicials, les informacions esportives compten amb una notable presència fotogràfica. Als resultats podem observar com 7 de cada 10 informacions anaven acompanyades de fotografia, que resulta més atractiva que una que manca de contingut visual, així que realça l'interès informatiu de la informació sobre la dona. Així doncs, no s'ha trobat cap gràfic ni infografia a ninguna de les informacions protagonitzades per dones esportistes, però que el 71% anaven acompanyades de fotografia es tradueix en positiu per a la repercussió de la informació.

5. No se les nomena al titular

La balança està desequilibrada a favor d'un gran desplegament informatiu per a l'esport masculí. Quan l'esport femení aconsegueix veure's representat als mitjans de comunicació, ho fa a un segon pla, bé siga perquè la notícia en qüestió és per a l'esportista masculí i elles tan sols apareixen a les 5 últimes línies, o bé perquè, encara i tot ser protagonistes, no se les nomena al titular. Tan sols a 3 de cada 10 notícies apareix el nom de l'esportista protagonista al titular, quedant relegades a ser "es xiques de" o "el Femení".

6. Recerca d'un llenguatge neutre

Les informacions analitzades demostren que el llenguatge que s'empra en les informacions esportives femenines segueix sent estereotipat, sexista i exclusiu. Nomenar-les "l'àrbitre" o "l'extrem dret" son termes excloents per a la dona que no s'adapten a les noves accepcions designades diferents per al sexe masculí i per al sexe

femení. No obstant, la Real Académica Española de la Lengua (RAE), segueix descartant el llenguatge inclusiu en el seu nou Llibre d'Estil.

7. Reptes o recomanacions

L'estudi ens deixa tant conclusions positives com negatives, encara que abunden les negatives. Encara són molts els reptes pendents per poder incorporar plenament l'esport femení a la premsa –en aquest cas, al diari esportiu més llegit a la Comunitat Valenciana–. Els objectius a llarg termini poden ser els següents:

- Realçar la presència de l'esport femení en la premsa escrita. És tan vàlid com el masculí i encara que siga una utopia, la realitat de la societat seria que acaparés un 50% del total de les informacions.
- Valorar les dones esportistes com a fonts esportives i no sols com a generadores d'informació quan aconsegueixen èxits. Facilitar el seguiment dels esports femenins en la seua totalitat.
- Afavorir el llenguatge neutre en el tractament de les informacions i allunyar-se d'un llenguatge exclusiu i sexista.
- Atorgar gèneres de major profunditat i anàlisi com la crònica o la notícia, afavorint la rellevància de les informacions protagonitzades per dones.

8. Bibliografia

- Aigner, M. (1999). Análisis de contenido. Una introducción. *Revista La Sociología en sus escenarios*.
- Alcoba, Antonio. (1999). *La prensa deportiva: tratamiento inédito sobre el género específico del deporte y cómo hacer una publicación deportiva ideal*. Madrid: Instituto Universitario Olímpico de Ciencias del Deporte.
- Alfaro Gandarillas, E, Bengoechea Bartolomé, M. y Vázquez Gómez, B (2011). *Hablamos de deporte: en femenino y en masculino*. Madrid: Instituto de la Mujer.

- Bezunartea Valencia, O, García-Gordillo, M. y Rodríguez Rey, A. (2012). “La mujer como cargo y como fuente en la prensa escrita. La paridad no llega a las noticias”. *Ámbitos: Revista Internacional de Comunicación*, 21: 233-256
- British Sports Council (1994). Declaración de Brighton sobre la mujer y el deporte. Recuperado de <http://www.csd.gob.es/estaticos/myd/declaracion-brighton.pdf>
- Consejo Audiovisual de Andalucía. (2008). *Estudio sobre género y deporte en televisión*. Obtenido de <http://www.mujierydeporte.org/documentos/docs/Estudio%20sobre%20emisi%C3%B3n%20deporte%20femenino%20en%20televisi%C3%B3n.pdf>
- Consejo Superior de Deporte. (2017). Memoria 2017: Licencias y clubes federados. Obtenido de http://www.csd.gob.es/csd/estaticos/asoc-fed/licencias_y_clubes_2017.pdf
- Consejo Superior de Deportes. (2012). Memoria Juegos Olímpicos de Londres 2012: resumen de la participación española. Obtenido de <http://www.csd.gob.es/csd/estaticos/asoc-fed/2012-4b-jjoo-londres.pdf>
- Deporadictos (8 de marzo de 2018). *Deporte con nombre de mujer en España*. Obtenido de Deporadictos <http://deporadictos.com/historia-y-realidad-deporte-femenino-en-espana/>
- Eitze, D.S y Sage, G.H. (1997). *Sociology of North American Sport*. Dubuque, IA: Wm. C. Brown
- El Confidencial. (26 de noviembre de 2018). *La RAE sigue descartando el lenguaje inclusivo en su nuevo 'Libro de estilo'*. Obtenido de El Confidencial https://www.elconfidencial.com/cultura/2018-11-26/rae-libro-de-estilo-lenguaje-inclusivo_1670134/
- Fundación Universia. (24 de marzo de 2007). *La importancia de la fotografía en el mundo del periodismo*. Obtenido de Universia España <http://noticias.universia.es/vida-universitaria/noticia/2007/03/24/593059/importancia-fotografia-mundo-periodismo.html>
- Gallego, J. (2002). *La prensa por dentro: producción informativa y transmisión de estereotipos de género*. Barcelona: Los libros de la frontera.

- Generalitat Valenciana. (2015). *Gènere i comunicació: llibre d'estil per al bon ús de la imatge de la dona als mitjans de comunicació*. València: Generalitat Valenciana.
- GMMP. (2015). Informe Nacional: España. *Proyecto de Monitoreo Global de Medios*.
- Gutiérrez Pequeño, J.M. (2002). "Mujer, deporte y medios de comunicación". *Mujer, Deporte y Medios de Comunicación* 2: 259-264
- Ibáñez, E. (2001). Información sobre deporte femenino: el gran olvido. *Educación Física y Deportes*. 65: 111-113.
- Infobae. (8 de marzo de 2018). *La desigualdad salarial en el deporte: cuál es la única atleta que aparece entre los 100 con mayores ingresos*. Obtenido de Infobae <https://www.infobae.com/america/deportes/2018/03/08/la-desigualdad-salarial-en-el-deporte-cual-es-la-unica-atleta-que-aparece-entre-los-100-con-mayores-ingresos/>
- Iusport. (24 de abril de 2018). *Licencias, digitalización y reestructuración, las claves de futuro del fútbol femenino*. Obtenido de Iusport <https://iusport.com/art/60842/licencias-digitalizacion-y-reestructuracion-las-claves-de-futuro-del-futbol-femenino>
- Jiménez Morales, R. (2015). *El deporte femenino español en los Juegos Olímpicos*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.
- López Cubino, R., López Sobrino, B., y Bernabeu Morón, N. (2012). *La noticia y el reportaje: Proyecto Mediascopio Prensa*. Madrid: Ministerio de Educación.
- Macías Moreno, V. (1999): *Estereotipos y deporte femenino. La influencia del estereotipo en la práctica deportiva de niñas y adolescentes*. Departamento de Psicología Social y Metodológica de las Ciencias del Comportamiento. Tesis doctoral. Universidad de Granada. Obtenido de <https://hera.ugr.es/tesisugr/15755368.pdf>
- Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. (2018). Anuario de estadísticas deportivas 2018. Obtenido de http://www.educacionyfp.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/dms/mecd/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/deporte/anuario-deporte/AED-2018/Anuario_de_Estadisticas_Deportivas_2018.pdf
- Olabarrieta, E. (1993). *Deporte y salud*. Bilbao: Eroski.

Pérez-Amor Martínez, S. (2015). Fútbol femenino en España: medidas de fomento e incentivos por parte del Consejo Superior de Deportes. 24 mayo 2018, de Consejo Superior de Deportes. Sitio web: <https://www.laliga.es/fundacion/revista-juridica>

Real Decreto-ley 5/2015, de 30 de abril, de medidas urgentes en relación con la comercialización de los derechos de explotación de contenidos audiovisuales de las competiciones de fútbol profesional, Boletín Oficial del Estado, núm. 104, del 1 de mayo de 2015, pp 37.991 a 37.999. <https://www.boe.es/boe/dias/2015/05/01/pdfs/BOE-A-2015-4780.pdf>

Sáinz de Baranda Andújar, C. (2013): *Mujeres y deporte en los medios de comunicación: estudio de la prensa deportiva española (1979-2010)*. Departamento de Periodismo y Comunicación Audiovisual. Tesis doctoral. Universidad Carlos III de Madrid. Obtenido de <https://e-archivo.uc3m.es/handle/10016/16505>

Sportslaw (3 de abril de 2018). *La Declaración de Brighton sobre la Mujer y el Deporte y la Séptima Conferencia sobre Deporte Femenino*. Obtenido de Sportslaw <http://sportslaw.es/la-declaracion-de-brighton-sobre-la-mujer-y-el-deporte-y-la-octava-conferencia-sobre-deporte-femenino-2/>

Federacions i associacions consultades

- Real Federación Española de Fútbol, www.rfef.es. Data de consulta: novembre de 2016
- Federación Española de Baloncesto, www.feb.es. Data de consulta: novembre de 2016
- Real Federación Española de Tenis, www.rfet.es. Data de consulta: desembre de 2018
- WTA, www.wtatennis.com. Data de consulta: desembre de 2016
- ATP, www.atpworldtour.com. Data de consulta: desembre 2016